

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 28 febr. 1893, kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 80 regeringsformen.

I en inom Andra Kammaren väckt, till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 7, har herr *A. V. Ljungman* föreslagit, bland annat, att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 80 regeringsformen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 80.

1. Hvarje svensk man är pliktig deltaga i fosterlandets försvar från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguet år, till och med det, under hvilket han fyller fyrtio. Huru denna värnpligt skall utgöras, fastställs i af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag.

2. Grunderna för ordnandet af krigsmagten till lands och sjös jemte de för krigsväsendets underhåll oundgängliga anslagen fastställas äfvenledes genom lag.

Förslagets syfte är, såsom inom utskottet af motionären framhållits, dels att i grundlagen stadga den hvarje svensk man åliggande pligten att deltaga i fosterlandets försvar äfvensom att der lemna hänvisning, huru den lag, som närmare bestämmer denna pligt, skall stiftas, dels ock att i mera allmänna ordalag, än som i § 80 regeringsformen skett, uttrycka dess syfte, eller att åt såväl konungamagten som representa-

tionen bereda en garanti mot ett ensidigt rubbade af hufvudgrunderna för försvarsväsendets ordnande.

Till grund för förslaget första del ligger den tanke, att rikets grundlag bör innehålla en bestämmelse, som, på samma gång deri angifves en af de viktigaste villkoren för rikets bestånd, eller hvarje manlig statsborgares pligt att värna riket, äfven må utgöra en borgen för att de kraf, som i detta afseende på honom ställas, ej må obehörigen kunna utsträckas.

Att den allmänt medborgerliga förpligtelse, som kallas värnpligt, bör vara i statsförfattningen uttalad, finner utskottet vara både riktigt och lämpligt; och ser man till i hvad mån statsförfattningarna i andra länder innehålla bestämmelser om denna pligt, så finner man, att icke blott våra grannland Norge och Danmark, utan äfven Tyska riket, Preussen m. fl. stater i sina grundlagar påbjuda denna pligt. Men äfven om det måste anses principiellt riktigt att i ett rikets grundlag bör gifvas uttryck åt denna förpligtelse, så kan det likväl sättas i fråga, huruvida det nu kan vara behöfligt att i vår grundlag införa ett påbudande deraf. Denna tveksamhet torde dock gifva vika, då man betraktar saken från den i sjelfva verket vida viktigare synpunkten, att den enskilde bör vara tillförsäkrad allt det skydd mot en för långt utsträckt användning af denna hans förpligtelse, som för honom kan erbjudas genom sjelfva det sätt, hvarpå lagarna på detta område stiftas.

I regeringsformen finnes ingenting stadgadt om huru sådana bestämmelser, som innefattas i värnpligtslagen, skola fastställas. Sin naturliga förklaring eger detta förhållande i den omständighet, att några motsvarande lagstadganden icke vid tiden för regeringsformens tillkomst funnos till. Att ifrågavarande bestämmelser icke kunna hänföras under benämningen allmän civillag, framgår tydligt af denna benämning såväl inneboende som historiska betydelse, äfvensom af det sätt, på hvilket värnpligtslagarna, alltifrån tiden för den första beväringkungörelsens tillkomst, hos oss blifvit stiftade. Emellertid innehåller § 42 riksdagsordningen, jemte föreskrift att lagutskottet skall meddela utlåtande öfver de från kamrarna dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af, bland annat, civil- och kriminallag, tillika den upplysning, att under civil- och kriminallag äfven förstås de delar af krigslagarna och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten. Detta stadgande skulle sålunda kunna anses hänvisa dertill, att en sådan författning, som värnpligtslagen, skall stiftas, ändras, förklaras eller upphävas af Konung och

Riksdag gemensamt. Men härvid är att märka, dels att det, så vidt utskottet kunnat inhemta, icke blifvit utredt hvilka författningar som afsetts med detta förklarande i § 42 riksdagsordningen och dels att inom riksdagen vid flera tillfällen uppstått olika meningar om till hvilket utskott frågan om stiftande af beväringsslåg skulle hänvisas. Särskildt erinrar utskottet derom, att, då vid 1859—60 års riksdag Kongl. Maj:ts proposition med förslag till författning angående allmänna beväringssmanskäpet skulle behandlas, två stånd, nemligen presteståndet och borgareståndet, hänvisade densamma till statsutskottet, ett förhållande, hvaraf man torde kunna draga den slutsats, att dessa begge stånd icke ansågo förklarandet i § 42 riksdagsordningen vara tillämpligt på beväringssmanskäpet. Men äfven om detta förklarande kan tillämpas å värnpliktslagen, så måste det dock alltid framstå såsom en oegentlighet att regeringsformen, som eljest uppdrager gränsen mellan Konungens och Riksdagens magtbefogenhet, icke uttryckligen medgifver Riksdagen en rätt, i fråga om hvilkens utöfning riksdagsordningen i dess 42 § sålunda skulle lemna en reglementarisk föreskrift; och då Riksdagens numera faktiskt erkända rätt att deltaga i lagstiftningen på förevarande område torde vara af minst lika stor betydelse som den att stifta t. ex. kriminallag för krigsmagten, lär det icke saknas giltiga skäl för att, på sätt motionären föreslagit, i regeringsformen införa en bestämmelse, som uttryckligen tillägger Riksdagen denna rätt. En bestämmelse om *huru* värnplikten skall fullgöras synes emellertid förutsätta ett uttalande att denna pligt är till, och sålunda framställer sig från denna synpunkt ytterligare ett skäl att i grundlagen stadga, att hvarje svensk man är pligtig att deltaga i fosterlandets försvar.

Motionären har emellertid tillika föreslagit, att i grundlagen skulle gifvas bestämmelse om huru lång tid den enskilde skall vara värnpligtig. En dylik bestämmelse anser utskottet icke lämpligen böra i grundlagen införas.

Hvad slutligen angår ändringsförslaget i återstående del, så borttager det, enligt utskottets uppfattning, helt och hållet det skydd mot ensidiga förändringar af indelningsverkets hufvudgrunder, som den nuvarande bestämmelsen innebär; och då i öfrigt orden »grunder» och »oundgängliga anslag», såsom endast relativt uttryckande det, hvaråt förslaget vill bereda säkerhet, kunna gifva anledning till en mångfald af olika meningar, finner utskottet sig icke kunna tillstyrka bifall till motionen i denna del. Särskildt torde det förtjena anmärkas, att den del af förevarande ändringsförslag, som innehåller att genom lag skall fastställas jemväl de för krigsväsendets underhåll oundgängliga an-

slagen, förut i annan form varit föremål för Riksdagens pröfning. I proposition till 1875 års Riksdag föreslog Kongl. Maj:t ett tillägg till § 80 regeringsformen, deri fans intagen en bestämmelse af hufvudsakligt enahanda innehåll som den nyss angifna, men i enlighet med konstitutionsutskottets hemställan blef denna proposition af båda kamrarne afslagen, och i stället antog Riksdagen den bestämmelse, som nu innehålles i 2 mom. af § 80 regeringsformen.

I öfverensstämmelse med hvad ofvan blifvit anfördt hemställer utskottet,

att Riksdagen måtte allenast på det sätt bifalla herr Ljungmans motion i förevarande del, att följande förslag till ändrad lydelse af § 80 regeringsformen antages att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 80.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Hvarje svensk man är pliktig deltaga i fosterlandets försvar. Huru denna värnpligt skall fullgöras, derom stadgas i lag, som af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas.

Krigsmagten till häst etc. (lika med motstående lydelse) — — — samfäldt.

Krigsmagten till häst och fot så väl som båtsmanshållet af rotering och indelning förblifver vid de med landet och städerna upprättade kontrakter och indelningsverk, hvilka till deras hufvudgrunder skola orubbade vara, intill dess Konungen och Riksdagen finna nödigt någon ändring deruti samfäldt att göra; kunnande ingen ny eller tillökad rotering, utan genom Konungs och Riks-

dags sammanstående beslut, tillkomma.

Varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmagten till lands och sjös, då må ej ändring i sådan lag göras utan af Konungen och Riksdagen samfaldt.

Stockholm den 28 februari 1893.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

af herr *Rudebeck*, som yttrat:

»Då den enskilde medborgarens pligt att deltaga i fosterlandets försvar ligger i sakens natur såsom en gifven betingelse för landets bestånd utan att bestämmelse härom i grundlagen erfordras, och då, hvad utskottet äfven medgifvit, Riksdagens rätt att deltaga i stiftandet af den lag, som bestämmer huru värnplikten skall utgöras icke blifvit ifrågasatt, utan tvärtom är faktiskt erkänd, samt således icke heller den af motionären härutinnan föreslagna ändring i grundlagen kan anses af nödvändighet påkallad, har enligt min mening utskottet bort hemställa, att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda;»

af herrar *Bergius*, *Behm* och friherre *Wrangel von Brehmer*, som instämt med herr *Rudebeck*;

af herrar *Alin*, *von Strokirch* och *Helander*;

af herr *Nyström*; samt

af herr *Ljungman* mot utskottets motivering för afstyrkande af mom. 2 i motionens förslag.

Herr *Billing* har velat tillkännagifva, att han ej deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
